

Arhim. DIONISIE CONSTANTIN

DESPĂRȚIT DE LUME ȘI RUGĂTOR PENTRU LUME

– Viața monahală, binecuvântare pentru Biserică –

Volum publicat cu binecuvântarea
Preafericitului Părinte

DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

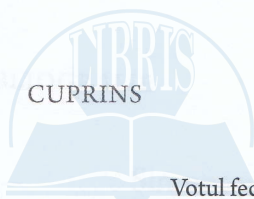
BASILICA

București, 2016

CUPRINS

INTRODUCERE.....	5
ARGUMENTARE SCRIPTURISTICĂ.....	9
Asceză și figuri de asceți în Vechiul Testament	9
VIAȚA ASCETICĂ ÎN SCRIERILE NOULUI TESTAMENT	17
TREPTÉ ÎN ISTORIA MONAHISMULUI	23
Arhetipul monahului	23
PRIMELE FORME ALE MONAHISMULUI CREȘTIN	31
Anahoretismul și cenobitismul.....	41
SFÂNTUL PAHOMIE CEL MARE, ÎNTEMEIETORUL VIEȚII MONAHALE	51
SFÂNTUL VASILE CEL MARE ȘI CHIPUL CEL NOU AL MONAHISMULUI.....	57
SFÂNTUL IOAN CASIAN	67
PORTRETUL FILOCALIC AL MONAHULUI.....	81
Monahul – o diademă în mâna lui Dumnezeu (cf. <i>Isaia</i> 62, 3)	84
Intrarea în mănăstire – cu Hristos „din moarte la viață”	86
Despre șederea în mănăstire – „Vino și urmează Mie!” (<i>Matei</i> 19, 21; <i>Marcu</i> 10, 21)	88

Votul fecioriei – în Împărăția lui Dumnezeu „nici nu se însoară, nici nu se mărită” (Luca 20, 35-36).....	90
Votul ascultării – „Eu te voi întreba, iar tu îmi vei da lămuriri” (Iov 42, 4)	92
Votul sărăciei – „Fiul Omului nu are unde să-și plece capul” (Luca 9, 58).....	94
Atitudinea față de rudeniile trupești – „Iarăși las lumea și Mă duc la Tatăl” (Ioan 16, 28).....	97
Pentru a nu necinsti haina monahală – „Aduceți degrabă haina lui cea dintâi și-l îmbrăcați” (Luca 15, 22).....	98
Cuvinte pentru folosul monahilor – „Nu numai cu pâine va trăi omul” (Matei 4, 4)	99
SLUJBE DE CONSACRARE A MONAHULUI.....	107
Portretul părintelui duhovnicesc.....	108
Rânduiala <i>Tunderii rasoforului</i>	112
Rânduiala călugăriei (Rânduiala primirii chipului celui mic, adică a mantiei).....	141
CHIPUL MONAHULUI REFLECTAT ÎN IMNOGRAFIE	195
MONAHISMUL ȘI PROVOCĂRILE CONTEMPORANEITĂȚII.....	213
BIBLIOGRAFIE.....	229

TIPOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICEȘTI

Intrarea Miron Cristea nr. 6; 040162, București

Telefon: 021.335.21.29; 021.335.21.28; Fax: 021.335.19.00

e-mail: magazin@editurapatriarhiei.ro, tipografia@patriarhia.ro

www.editurapatriarhiei.ro

ARGUMENTARE SCRIPTURISTICĂ

Asceză și figuri de asceți în Vechiul Testament

La întrebarea care vizează vechimea monahismului, se pot oferi răspunsuri diferite, după felul cum se consideră noțiunea de „monah”, într-un mod mai restrâns sau mai larg. Dacă se înțelege prin monah, retragerea din societate, având scopul de a realiza oarecum un ideal moral, atunci vom găsi negreșit în timpuri precreștine manifestări sau situații care amintesc de fenomenul creștin; în acest sens, ideea de monahism trebuie căutată în epoci mult mai vechi și se pot găsi în toate religiile importante din antichitate răsunete și manifestări de acest fel.

Revelația dumnezeiască nu s-a păstrat în lumea antică decât la poporul evreu. Feciorelnicul Abel reprezintă jertfa vieții nevinovate (*Facerea 4*), căzută victimă naturii stricate, iar Set este roada dreptății protejate de pronia cerească (*Facerea 5, 3*). Cu dreptul Noe și cucernicul Avraam începe seria oamenilor care se pleacă sub jugul ascultării și al renunțării, după sfatul cel tainic al chemării celei de sus. Cu cât societatea se afundă tot mai mult în adâncul vieții păcătoase, cu atât mai mult și mai stăruiitor lucrează puterea nevăzută a harului proniator asupra unor aleși, ca să nu lipsească din lume pilda vieții duhovnicești. Noe renunță la statutul său de persoană integrată într-o societate care se îndreaptă spre un scop comun tuturor indivizilor, care este însă străin de Dumnezeu și de mesajul Său: „toate cugetele și dorințele inimii lor sunt îndreptate la rău în toate zilele” (*Facerea 6, 5*). Noe renunță, întoarce spatele lumii și lucrează la corabia salvării sale atât trupești, cât, mai ales, sufletești. Avraam, un mare mistic al naturii, este înzestrat cu darul descoperirilor celor de sus, care îl smulg dintre ai săi și-l mână pe căi necunoscute, lucrând la realizarea unor planuri pe care nici el nu le înțelegea (cf. *Facerea 12, 1*).

Sf. Ioan Casian descrie această migrație ascetică, arătând ce părăsește anahoretul în clipa în care renunță la această lume, prin două modele de pelerini ai Vechiului Testament: Avraam și Moise:

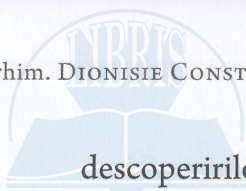

„Dumnezeu ne învață să săvârșim împreună trei renunțări, prin ceea ce spune mai întâi Avraam: «Ieșiți, îi zice El, din pământul vostru și din casa tatălui vostru», adică părăsiți bunurile acestei lumi și toate bogățiile pământului. Ieșiți din viața voastră obișnuită și din acele înclinații rele și vicioase care, alipindu-se de noi, prin nașterea noastră și prin stricăciunea trupului și sângelui, s-au naturalizat oarecum și au devenit același lucru cu noi înșine. Ieșiți din casa tatălui vostru, adică pierdeți amintirea tuturor lucrurilor din această lume și a tot ce se înfățișează ochilor voștri”¹.

Marele patriarh, ghidul și conducătorul exodului poporului ales din Egipt spre pământul făgăduinței, Moise, reprezintă, de asemenea, un puternic simbol al pelerinajului creștin, iar rugăciunea lui cu mâinile întinse, pe toată durata bătăliei împotriva amaleciților (cf. *Ieșirea* 17), reprezintă model de rugăciune, de mijlocire monastică². Muntele Sinai este culmea

¹ SF. IOAN CASIAN, *Convorbiri duhovnicești*, III, 6, în col. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 57, trad. Vasile Cojocaru, David Popescu, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1990, p. 349.

² Nicolae CHIȚESCU, *Introducere*, în: Sf. Ioan Casian, *Scrieri alese. Așezăminte mănăstirești și convorbiri duhovnicești*, trad. Vasile COJOCARU, David POPESCU, în col. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 57, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1990, p. 15.

descoperirilor mistice ale Vechiului Testament, unde prima dată Dumnezeu își arată existența și cere a fi respectat și ascultat.

Acolo s-a arătat „focul care arde toată mintea cea spurcată”, acolo glasul Domnului spunea voința cea măreață, iar omul a fost prea mic ca să o poată înțelege cum se cuvine. O formă de monahism găsim la profeții Vechiului Testament, care apăreau ca niște meteori răzleți și misterioși și care au fost în măsură să înțeleagă și să respecte legea așa cum se cuvine³. Ei erau chemați de Dumnezeu și trimiși în lume pentru ca viața lor să fie exemplu pentru viața altora, iar, prin dorul lor după slava cea de sus, să răscolească dorințele cele ascunse după fericirea vieții celei de veci. Cei care doreau fericirea veșnică și erau sinceri, îi ascultau și îi urmau, pe când cei vicleni îi defăimau și-i prigoneau, până la osânda morții, așa cum se menționează în *Epistola către Evrei* a Sfântului Pavel:

„au fost uciși cu pietre, au fost puși la cazne, au fost tăiați cu fierăstrăul, au murit uciși cu sabia, au pribegit în piei de oaie și în piei de capră, lipsiți, strâmtorați, rău primiți. Ei, de care lumea nu era

³ Ierom. Nicodim SACHELARIE, *Asceza creștină în primele veacuri și regulile monahale ale cuviosului Pahomie*, Craiova, 1942, pp. 20-21.

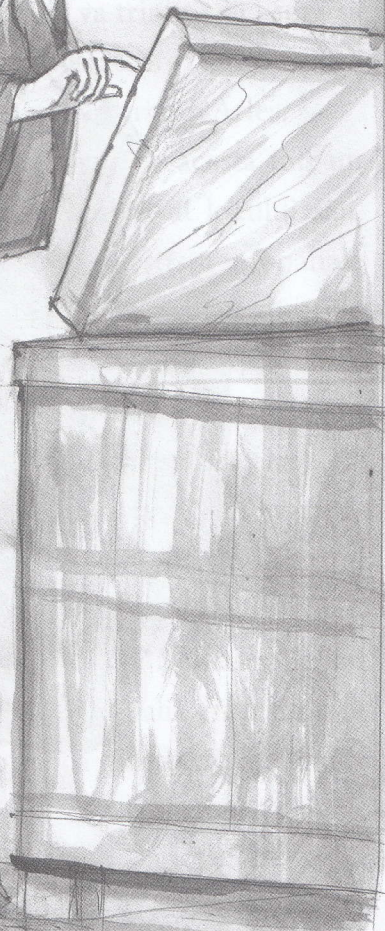
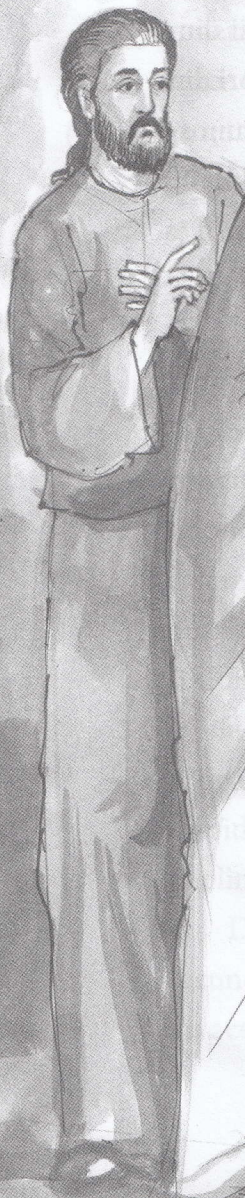
vrednică, au rătăcit în pustii, și în munți, și în peșteri, și în crăpăturile pământului” (*Evrei 11, 37-38*).

În scopul unei și mai mari dăruiri, ei duceau o viață singuratică, trăind izolați câte unul sau în comunitate, cu ucenicii lor, cum este cazul Sf. Proroc Ilie cu ucenicul său Elisei, având astfel de comunități la Carmel, în Galgala, Bethel și Ierihon (*3 Regi 16-19; 4 Regi 1, 2*).

Chipul cel mai reprezentativ al ascetismului în Vechiul Testament este Sf. Ioan Botezătorul, cel mai mare mistic născut vreodată din trup femeiesc. El întrunește în viața sa tainică toate calitățile înaintașilor săi și le desăvârșește ca nimeni altul. El este cel dintâi martor al Sfintei Treimi, este slujitorul Fiului lui Dumnezeu, este marele ascet și mucenic.

Doar Sf. Ioan Botezătorul s-a învrednicit, dintre toți misticii Bisericii, să poarte simbolic, aripi de heruvimi, heruvimi care neîncetat slujesc în jurul scaunului Sfintei Treimi. Datorită modului lor de viață, Sf. Ilie Tesviteanul, Sfântul Elisei, dar, mai cu seamă, Sf. Ioan Botezătorul sunt considerați de către Părinții Bisericii, drept conducători și premergători ai monahismului creștin.

O formă de ascetism găsim în Vechiul Testament și la recabiți (un neam migrator). Cu 900 de ani înainte de Hristos, Ionadab, fiul lui Recab, le-a impus

PORTRETUL FILOCALIC AL MONAHULUI*

„Vrednic de credință este acest cuvânt
și vrednic de toată primirea”

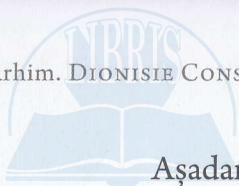
(1 Timotei 4, 9)

A deseori găsim în Pateric cazuri când un ucenic se adresează părintelui său duhovnicesc: „Avva, spune-mi un cuvânt ca să mă mântuiesc!”. Acest cuvânt, încărcat de harul care mântuiește, aduce zidire ucenicului, care crește în Domnul, primind această hrană: „Cuvintele pe care vi le-am spus sunt duh și sunt viață” (Ioan 6, 63).

Exersând această lucrare, fiul duhovnicesc poartă dăltuit în sine chipul duhovnicului, cu ajutorul căruia se zidește, devenind „făptură nouă”⁶⁴.

* Toate volumele din *Filocalie* folosite sunt în traducere și au introducerile de Pr. D. STĂNILOAE.

⁶⁴ Pr. Viorel SAVA, *În Biserica slavei Tale*, Ed. Erola, Iași, 2003, p. 73.

Așadar, de povățuirea duhovnicului depinde formarea spirituală a monahului. Însă este din ce în ce mai anevoios să găsești un duhovnic bun. „Bun sfătuitor poate fi numit cel care, având mărturia Sfințelor Scripturi, tinde să înduhovnicească tot mai mult modul său de a lucra, de a gândi și de a judeca”⁶⁵.

Sf. Ignatie Briancianinov spunea: „Scrierile Sfinților Părinți sunt tezaurul călugărilor”, iar din cauza mării sărăcii în ceea ce privește îndrumătorii duhovnicești, scrierile Părinților constituie singurul izvor la care să alerge săracul suflet în foamea și setea duhovnicească, ele fiind „singurul nostru îndrumător”⁶⁶.

Dar tot Sfântul Ignatie avertizează că „este lucru clar și verificat că îmbunătățirea monahilor, prin intermediul cărților, se face mult mai cu anevoie, decât prin intermediul unui îndrumător purtător de Duh Sfânt”⁶⁷.

În Biserica Ortodoxă Română, Părintele Dumitru Stăniloae a tradus toate cele 12 volume din *Filocalia*, tocmai pentru a suplini lipsa bătrânilor povățuitori de altădată.

⁶⁵ Pr. Juvenalie IONAȘCU, *Experiența Rugăciunii lui Iisus în spiritualitatea românească*, Ed. Anastasia, București, 2001, p. 244.

⁶⁶ SF. IGNATIE BRIANCIANINOV, *Cuvânt despre Rugăciunea lui Iisus*, Ed. Anastasia, București, 1996, pp. 57, 63.

⁶⁷ SF. IGNATIE BRIANCIANINOV, *Cuvânt despre Rugăciunea lui Iisus*, p. 96.

Acest lucru însă nu rezolvă criza spirituală prin care trece monahismul actual, pentru că o scriere a unui Sfânt Părinte nu poate înlocui povățuitorul, care trebuie să hrănească pe fiul său după măsura vârstei sale duhovnicești (1 Corinteni 3, 2). Răspunsul părintelui duhovnicesc este totdeauna unul personalizat.

De folos este însă cunoașterea scrierilor Sfinților Părinți, îndeosebi a *Filocaliilor*, iar interpretarea lor trebuie să se facă împreună cu un încercat părinte duhovnicesc (*Faptele Apostolilor* 2, 30-31). Scopul citirilor trebuie să fie zidirea sufletească și nu doar erudiția⁶⁸.

În cele ce urmează vom prezenta câteva dintre învățăturile Sfinților Părinți cu privire la aspecte din viața monahală, învățături menite să trezească la râvnă mintea și sufletul, povățuindu-ne spre urmarea pildei lor⁶⁹.

Părintele Stăniloae zicea că *Filocalia* trebuie citită ca Scriptura, *Filocalia* trebuie reluată de multe ori, studiind și aprofundând. Aceste scrieri îi dau posibilitatea cititorului să se orienteze în privința metodei de curățire, de luminare și de desăvârșire, pentru că este mare lucru să porți în suflet niște gânduri, pe care să le

⁶⁸ T. ŠPIDLÍK, *Spiritualitatea Răsăritului creștin*, p. 161.

⁶⁹ SF. IOAN SCĂRARUL, în: *Filocalia*, vol. 9, trad. Pr. Dumitru STĂNILOAE, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1980, p. 355.